

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять,
організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ОЦІНКА ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ»

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної і заочної форм навчання зі спеціальності
101 – Екологія, освітньо-професійна програма «Екологія»)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2023**

Методичні рекомендації до проведення практичних занять, організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Оцінка впливу на довкілля» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної і заочної форм навчання зі спеціальності 101 – Екологія, освітньо-професійна програма «Екологія») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. Ю. Л. Коваленко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. – 18 с.

Укладач канд. техн. наук, доц. Ю. Л. Коваленко

Рецензент

В. Є. Бекетов, кандидат технічних наук, доцент кафедри інженерної екології міст Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою інженерної екології міст, протокол № 1 від 05 вересня 2022 р.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів спеціальності 101 – Екологія. Подано вимоги до оформлення, засоби та послідовність виконання завдань, список рекомендованих джерел, наведено приклади оформлення робіт.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Програма навчальної дисципліни.....	5
2 Змістовий модуль 1 Оцінка впливу на довкілля: нормативно-правові аспекти.....	8
3 Змістовий модуль 2 Оцінка впливу на довкілля: методологічні аспекти	10
4 Змістовий модуль 3 Процедури та складові оцінки впливу на довкілля.....	12
Список рекомендованих джерел.....	17

ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни «Оцінка впливу на довкілля» є формування у здобувачів освіти знань стосовно дотримання екологічних вимог в процесі оформлення документації щодо розміщення, проєктування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів.

Закон України Про охорону навколишнього природного середовища встановлює екологічні вимоги до розміщення, проєктування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації підприємств, згідно з якими забезпечується:

- екологічна безпека людей;
- раціональне використання природних ресурсів;
- додержання нормативів шкідливих впливів на навколишнє природне середовище.

Проєкти господарської та іншої діяльності повинні мати матеріали оцінки її впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я людей.

Вивчення цієї дисципліни безпосередньо спирається на «Природоохоронне законодавство та екологічне право», «Моніторинг довкілля».

1 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1 Оцінка впливу на довкілля.

Змістовий модуль 1 Оцінка впливу на довкілля: нормативно-правові аспекти. Нормативно-правове забезпечення і основи організації проведення оцінки впливу на довкілля. Терміни та визначення в сфері оцінки впливу на довкілля. Громадськість. Уповноважені органи. Суб'єкти і об'єкти оцінки впливу на довкілля. Планована діяльність першої і другої категорії. Планована діяльність, що не підлягає оцінці впливу на довкілля.

Тема 1 Нормативно-правові і організаційні засади проведення оцінки впливу на довкілля.

Нормативно-правова база. Джерела інформації. Визначення термінів. Планована діяльність. Уповноважений територіальний орган. Уповноважений центральний орган. Зміст і суб'єкти оцінки впливу на довкілля.

Тема 2 Провадження планованої діяльності першої категорії.

Визначення видів господарської діяльності, що належать до першої категорії. Джерела та рівень впливу на компоненти довкілля технологічних процесів, що належать до першої категорії.

Тема 3 Провадження планованої діяльності другої категорії.

Визначення видів господарської діяльності, що належать до другої категорії. Джерела та рівень впливу на компоненти довкілля технологічних процесів, що належать до другої категорії.

Тема 4 Планована діяльність, що не підлягає оцінці впливу на довкілля.

Визначення переліку видів планованої діяльності, що не підлягає оцінці впливу на довкілля.

Змістовий модуль 2 Оцінка впливу на довкілля: методологічні аспекти.

Порядок розробки звіту з оцінки впливу на довкілля. Опис планованої діяльності протягом виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності. Опис поточного стану довкілля. Методологічні аспекти

оцінки стану компонентів довкілля. Опис та методологічні аспекти оцінки можливого впливу на довкілля планованої діяльності. Опис та методологічні аспекти з розробки заходів, спрямованих на запобігання впливу на довкілля.

Тема 5 Звіт з оцінки впливу на довкілля.

Складання змісту звіту з оцінки впливу на довкілля для обраного виду господарської діяльності. Опис планованої діяльності в процесі експлуатації об'єкта.

Тема 6 Методологія оцінки стану довкілля.

Опис та оцінка поточного стану компонентів довкілля та факторів довкілля, які ймовірно зазнають впливу з боку планованої діяльності.

Тема 7 Методологія оцінки впливу на довкілля.

Опис та оцінка джерел можливого негативного впливу на довкілля планованої діяльності.

Тема 8 Методологія розробки природоохоронних заходів.

Розробка та планування заходів, спрямованих на запобігання впливу на довкілля. Опис вразливості проекту до ризиків надзвичайних ситуацій.

Змістовий модуль 3 Процедури та складові оцінки впливу на довкілля.

Шляхи забезпечення гласності оцінки впливу на довкілля. Основи організації проведення громадських слухань. Порядок оформлення висновку з оцінки впливу на довкілля. Оскарження дій чи бездіяльності у процесі здійснення оцінки впливу на довкілля. Організація фінансування оцінки впливу на довкілля. Єдиного реєстр. Правопорушення у сфері оцінки впливу на довкілля. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті. Організація проведення стратегічної екологічної оцінки.

Тема 9 Гласність оцінки впливу на довкілля.

Укладання, оприлюднення та зміст повідомлення про плановану діяльність.

Тема 10 Громадське обговорення.

Інструкція для посадової особи суб'єкта господарювання, відповідальної за організацію проведення громадських слухань з обраного Вами виду діяльності. Документація громадських слухань.

Тема 11 Післяпроектний моніторинг.

Порядок, строки і вимоги до здійснення післяпроектного моніторингу.

Тема 12 Порядок фінансування оцінки впливу на довкілля.

Витрати на проведення оцінки впливу на довкілля.

Тема 13 Висновок з оцінки впливу на довкілля.

Складання висновку з оцінки впливу на довкілля.

Тема 14 Відповідальність за порушення законодавства про оцінку впливу на довкілля.

Заходи реагування з боку інспектора Дереконспекції по факту правопорушень в сфері оцінки впливу на довкілля.

Тема 15 Законодавство ЄС у сфері оцінки впливу на навколишнє середовище.

Перелік основних нормативно-правових актів ЄС у сфері оцінки впливу на довкілля, та зміст їх основних положень.

2 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ОЦІНКА ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Тема 1 Нормативно-правові і організаційні засади проведення оцінки впливу на довкілля

Завдання для практичної роботи:

1. Сформулюйте значення таких термінів:

- вплив на довкілля;
- громадськість;
- планована діяльність;
- уповноважений територіальний орган;
- уповноважений центральний орган.

2. Складіть перелік нормативно-правових актів, які регулюють взаємовідносини в сфері ОВД.

Тема 2 Провадження планованої діяльності першої категорії

Завдання для практичної роботи:

1. Оберіть вид планованої діяльності першої категорії видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля, керуючись пунктом 2 статті 2 Закону України Про оцінку впливу на довкілля. Обирати вид планованої діяльності рекомендується відповідно до номеру у списку групи, або за погодженням з викладачем.

2. Охарактеризуйте стисло технологічний процес обраного виду планованої діяльності та визначте джерела його можливого негативного впливу на довкілля.

3. Обґрунтуйте, чому цій вид діяльності потребує процедури оцінки впливу на довкілля.

4. Підготуйте доповідь на цю тему.

Тема 3 Проведення планованої діяльності другої категорії

Завдання для практичної роботи:

1. Оберіть вид планованої діяльності, другої категорії видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля, керуючись пунктом 3 статті 2 Закону України Про оцінку впливу на довкілля. Обирати вид планованої діяльності рекомендується відповідно до номеру у списку групи, або за погодженням з викладачем.

2. Охарактеризуйте стисло технологічний процес обраного виду планованої діяльності та його можливий негативний вплив на довкілля.

3. Обґрунтуйте, чому цей вид діяльності потребує процедури оцінки впливу на довкілля.

4. Підготуйте доповідь на цю тему.

Тема 4 Планована діяльність, що не підлягає оцінці впливу на довкілля

Завдання для практичної роботи:

1. Складіть перелік видів планованої діяльності, що не підлягають оцінці впливу на довкілля.

2. Обґрунтуйте чинники звільнення від проходження процедури оцінці впливу на довкілля.

Питання для самостійного вивчення

1. Нормативно-правові акти, які регулюють проведення оцінки впливу планованої діяльності на довкілля.

2. Екологічні вимоги розміщення, реконструкції, експлуатації об'єктів.

3. Критерії визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля.

4. Зміст оцінки впливу на довкілля.

5. Суб'єкти оцінки впливу на довкілля.

6. Об'єкти оцінки впливу на довкілля.

7. Види планованої діяльності першої категорії.
8. Види планованої діяльності другої категорії.

3 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ОЦІНКА ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Тема 5 Звіт з оцінки впливу на довкілля

Завдання для практичної роботи:

1. Розгляньте нормативно-правові акти, які регулюють порядок розробки звіту з оцінки впливу на довкілля. Стисло викласти основні висновки [2–4].
2. Складіть зміст звіту з оцінки впливу на довкілля та резюме нетехнічного характеру для обраного виду діяльності.

Тема 6 Методологія оцінки стану довкілля

Завдання для практичної роботи:

1. Ознайомтеся з нормативним актом: Загальні методичні рекомендації щодо змісту та порядку складання звіту з оцінки впливу на довкілля. Розділ V. Опис поточного стану довкілля [3–4].
2. Скласти опис та оцінити поточний стан компонентів довкілля та факторів довкілля, які ймовірно зазнають впливу для обраного раніше об'єкту.

Тема 7 Методологія оцінки впливу на довкілля

Завдання для практичної роботи:

1. Ознайомтеся з нормативним актом «Загальні методичні рекомендації щодо змісту та порядку складання звіту з оцінки впливу на довкілля»: розділ VI Оцінка впливу на якість атмосферного повітря; розділ VII Оцінка впливу на поверхневі води розділ VIII оцінка впливу на підземні води розділ IX Оцінка

впливу на надра розділ X оцінка впливу на землі і ґрунти Розділ XI. Оцінка впливу на фауну, флору, біорізноманіття [3–4].

2. Скласти опис та оцінити джерела можливого негативного впливу на довкілля обраного раніше об'єкту планованої діяльності.

Тема 8 Методологія розробки природоохоронних заходів

Завдання для практичної роботи:

1. Ознайомтеся з нормативним актом: Загальні методичні рекомендації щодо змісту та порядку складання звіту з оцінки впливу на довкілля. Розділ XVIII. Опис передбачених заходів, спрямованих на запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення значного негативного впливу на довкілля, у тому числі (за можливості) компенсаційних заходів [3–4].

2. Скласти перелік природоохоронних заходів для обраного раніше об'єкту планованої діяльності.

Питання для самостійного вивчення

1. Зміст звіту з оцінки впливу на довкілля.

2. Порядок складання, надання та оприлюднення звіту з оцінки впливу на довкілля.

3. Методичні рекомендації щодо змісту та порядку складання звіту з оцінки впливу на довкілля.

4. Опис планованої діяльності.

5. Опис поточного стану довкілля.

6. Фактори довкілля, які ймовірно зазнають впливу з боку планованої діяльності.

7. Можливий вплив на довкілля планованої діяльності.

8. Джерела впливу.

9. Зауваження і пропозиції громадськості.

10. Оцінка впливу на якість атмосферного повітря.

11. Рекомендовані методики розрахунку викидів.

12. Заходи зі зменшення обсягів забруднення повітря.
13. Територіальний масштаб впливу на атмосферне повітря.
14. Оцінка впливу на стан водних об'єктів.
15. Заходи зі зменшення впливу на стан водних об'єктів.
16. Оцінка впливу на стан земель, ґрунтів, надр.
17. Заходи зі зменшення впливу на стан земель, ґрунтів, надр.
18. Оцінка впливу на стан об'єктів рослинного і тваринного світу.
19. Заходи зі зменшення впливу на стан об'єктів рослинного і тваринного світу.

4 ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 ПРОЦЕДУРИ ТА СКЛАДОВІ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

Тема 9 Гласність оцінки впливу на довкілля

Завдання для практичної роботи:

1. Ознайомтеся з пунктами 2–5 та додатком 2 Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1026 [3–4].
2. Скласти повідомлення про плановану діяльність для обраного об'єкту планованої діяльності.
3. Визначити порядок його оприлюднення.

Тема 10 Громадське обговорення

Завдання для практичної роботи:

1. Ознайомтеся з Порядком проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 989 [2–4].

2. Скласти Інструкцію для посадової особи суб'єкта господарювання, відповідальної за організацію проведення громадських слухань з обраного Вами виду діяльності.

3. Скласти перелік документації громадських слухань.

Тема 11 Післяпроектний моніторинг

Завдання для практичної роботи:

1. Ознайомтеся із статтею 13. Післяпроектний моніторинг Закону України Про оцінку впливу на довкілля [3–4].

2. Ознайомтеся з Порядком прийняття рішення про здійснення транскордонної оцінки впливу на довкілля, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2020 р. № 877 [3–4].

3. Скласти план проведення післяпроектного моніторингу на об'єкті обраного Вами виду діяльності.

4. Стисло викладіть механізм прийняття рішення про здійснення транскордонної оцінки впливу на довкілля.

Тема 12 Порядок фінансування оцінки впливу на довкілля

Завдання для практичної роботи:

1. Ознайомтеся з Порядком передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля, який Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1026 [3–4].

2. Ознайомтеся з Наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 03.09.2020 № 117 Про затвердження розміру плати за проведення громадського обговорення в процесі здійснення оцінки впливу на довкілля [3–4].

3. Визначити розмір плати за проведення громадського обговорення в процесі здійснення оцінки впливу на довкілля на об'єкті обраного Вами виду діяльності.

Тема 13 Висновок з оцінки впливу на довкілля

Завдання для практичної роботи:

1. Ознайомтеся із Статтею 9 Висновок з оцінки впливу на довкілля Закону України Про оцінку впливу на довкілля.
2. Скласти зразок висновку з оцінки впливу на довкілля за результатами здійснення оцінки впливу на довкілля на об'єкті обраного Вами виду діяльності.

Тема 14 Відповідальність за порушення законодавства про оцінку впливу на довкілля

Завдання для практичної роботи:

1. Ознайомтеся з Статтею 15. Відповідальність за порушення законодавства про оцінку впливу на довкілля та Статтею 16. Тимчасова заборона (зупинення) та припинення діяльності підприємств у разі порушення ними законодавства про оцінку впливу на довкілля Закону України Про оцінку впливу на довкілля.
2. Ознайомтеся з Кодексом України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24 та статті 213–330) [3].
3. Скласти перелік правопорушень у сфері оцінки впливу на довкілля.
4. Вказати міру відповідальності та порядок притягування правопорушників до відповідальності.

Тема 15 Законодавство ЄС у сфері оцінки впливу на навколишнє середовище

Завдання для практичної роботи:

1. Ознайомтеся з основними нормативно-правовими актами ЄС у сфері оцінки впливу на довкілля[3].
2. Визначить зміст їх основних положень.
3. Проаналізуйте відповідність основних положень Закону України Про оцінку впливу на довкілля вимогам Європейського законодавства та наведіть результати.

Питання для самостійного вивчення

1. Документи оцінки впливу на довкілля, які оприлюднюються. Шляхи оприлюднення документів оцінки впливу на довкілля.
2. Конфіденційна інформація суб'єкта господарювання.
3. Інформація, яка наводиться у повідомленні про плановану діяльність.
4. Порядок складання, надання та оприлюднення повідомлення про плановану діяльність.
5. Порядок організації та проведення громадського обговорення у процесі оцінки впливу на довкілля.
6. Зміст звіту про громадське обговорення.
7. Інформація, яку має містити оголошення про початок громадського обговорення.
8. Статус, права, обов'язки організатора громадських слухань. Умови визначення кількості громадських слухань.
9. Підстави, коли громадські слухання вважаються такими, що не відбулися.
10. Зміст доповіді головуючого, доповіді суб'єкта господарювання.
11. Умови забезпечення належного проведення громадських слухань.
12. Форми документації проведення громадських слухань.
13. Інформація, яка наводиться у висновку з оцінки впливу на довкілля. Умови надання і використання висновку з оцінки впливу на довкілля.
14. Експертні комісії з оцінки впливу на довкілля.
15. Врахування результатів оцінки впливу на довкілля у рішенні про провадження планованої діяльності.
16. Оскарження рішень у процесі здійснення оцінки впливу на довкілля.
17. Скасування рішення про провадження планованої діяльності.
18. Порядок фінансування оцінки впливу на довкілля.
19. Після проектний моніторинг впливу на довкілля.
20. Оцінка транскордонного впливу на довкілля.

21. Міжнародні договори України в сфері оцінки впливу на довкілля.
22. Правопорушеннями у сфері оцінки впливу на довкілля.
23. Заходи реагування на правопорушеннями у сфері оцінки впливу на довкілля.
24. Відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля.
25. Особи, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення за порушення вимог законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля та органи (посадові особи), уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення.
26. Порядок ведення єдиного Реєстру з оцінки впливу на довкілля.
27. Зміст реєстраційної справи.
28. Порядок внесення інформації та документів до Реєстру.
29. Перелік актів законодавства ЄС у сфері оцінки впливу на довкілля, імплементація яких здійснюється згідно із схваленими КМУ планами.
30. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України, 1991. – № 41. – Ст. 546.

2. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23 травня 2017 року № 2059-VIII // Відомості Верховної Ради, 2017. – № 29. – Ст. 315.

3. Всі документи бази даних «Законодавство України» (станом на 21 березня 2023 р.) [Електрон. ресурс] // Верховна Рада України : офіц. вебпортал. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/ru/a#Find>, вільний (дата звернення: 21.03.2023). – Назва з екрана.

4. Єдиний реєстр з оцінки впливу на довкілля [Електрон. ресурс] : інформація та законодавство // М-во захисту довкілля та природ. ресурсів : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://eia.menr.gov.ua/uk#legislation>, вільний (дата звернення: 21.03.2023). – Назва з екрана.

Електронне навчальне видання

Методичні рекомендації
до проведення практичних занять,
організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ОЦІНКА ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ»

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної і заочної форм навчання зі спеціальності
101 – Екологія, освітньо-професійна програма «Екологія»)*

Укладач **КОВАЛЕНКО** Юрій Леонідович

Відповідальний за випуск *Т. В. Дмитренко*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання *Ю. Л. Коваленко*

План 2023, поз. 45М

Підп. до друку 16.03.2023. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 1,1

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
№ ДК 5328 від 11.04.2017.